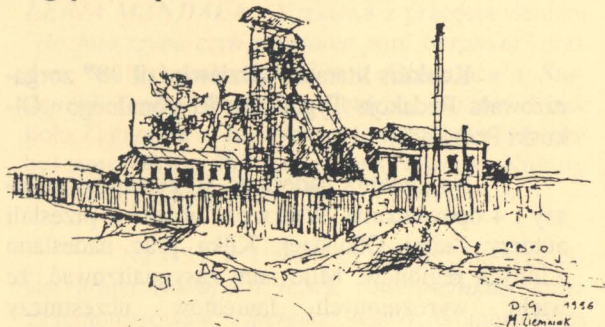

Zagłębie Dąbrowskie - REGION?

W znaczeniu geograficzno-etnograficznym *Zagłębie Dąbrowskie* nie było nigdy autonomiczną, wyodrębnioną jednostką administracyjną. Ten skrawek polskiej ziemi jest ledwie wschodnim przedłużeniem Wyżyny Śląskiej o obszarze liczącym ok. 300 km². Poddawany częstym presjom politycznym, wynikającym zwykle z zawirowań wokół utraty niepodległości, był peryferiami ziemi krakowskiej, kieleckiej, bądź śląskiej. Społeczeństwo Zagłębia często występujące w obronie wolności i sprawiedliwości społecznej samoistnie wypromowało tę ziemię do rangi symbolicznego regionu.

Niewaleni przez kolejnych zaborców: Rosjan, Niemców, Austriaków i znowu Niemców hitlerowskich, unicestwiających najlepszych synów regionu, Zagłębianie potrafili się konsolidować, jednoczyć, bronić swej "Małej Ojczyzny". W chwilach trudnych nie szczędzili ofiar i pomocy innym.

W ferworze dyskusji na temat miejsca Zagłębia Dąbrowskiego na mapie nowego województwa śląskiego zapomina się o udziale jego mieszkańców w walce o polskość Górnego Śląska. Już na początku 1920 roku zawiązywały się w Zagłębiu lokalne Komitety Plebiscytowe. W Czeladzi i w Sosnowcu funkcjonowały szpitale dla rannych powstańców śląskich. To przez Dąbrowę Górnica i Sosnowiec tysiące Ślązaków udawało się do plebiscytowego głosowania. Nikt nie odmawiał im posiłku czy kwatery. Komitety Plebiscytowe Dąbrowy Górniczej i Sosnowca zwerbowały 40% osób wysłanych do plebiscytu z terenu całego kraju. Do tego dochodziła jeszcze pomoc materialna i zbrojna płynąca na Śląsk z tego terenu.

Do utrwalenia spistości regionu nie mało przyczynił się też rozwijający się tu dynamicznie przemysł górniczo-hutniczy. Już około 1835 r. do języka geologicznego, termin *Zagłębie Węglowe* Królestwa Polskiego wprowadził Józef Cieszkowski, jeden z pionierów polskiego górnictwa.

Stąd już tylko krok do nazwania eksploatowanego basenu węglowego *Zagłębiem Dąbrowskim*. Wszak Dąbrowa na przełomie XVIII/XIX w. była największym skupiskiem przemysłu i myśli

technicznej Królestwa Polskiego, co kreowało ją do miana stolicy tego regionu.

Trzeba również podkreślić, że do używania nazwy *Zagłębie Dąbrowskie* upoważnia ponad dwustuletnia eksploatacja podziemnych kopalin w tym regionie. W dzisiejszej Dąbrowie Górniczej wydobywano węgiel kamienny już w 1795 r., a dodać trzeba, że na pograniczu zagłębiowskich Psar i Strzyżowic pierwsza kopalnia funkcjonowała w 1789 roku. O tym wzmiankują m. in. spisy inwentarzowe księstwa siewierskiego.

Zagłębie Dąbrowskie w przeciwieństwie do np. lubińskiego czy lubelskiego miało zawsze wyraźną granicę zachodnią i południową wyznaczoną przez podziały polityczne w 1815 roku. O jego terytorium decydował obszar powiatu będzińskiego, Sosnowca, znaczna część ziemi zawierciańskiej i zachodnia część powiatu olkuskiego. Badacz i historyk będziński Włodzimierz Błaszczak stwierdził, że o odrębności Zagłębia Dąbrowskiego zadecydowały względy gospodarcze i polityczne narzucone przez zaborców. Stąd nazwę regionu należy zaliczyć do pojęć nowożytnych.

Dziś tę krainę skrętnie pomijaną przez autorów różnych encyklopedii, czy ktoś chce czy nie? - trzeba uznać za współczesny twór, równie uprawniony jak Ziemia Pszczyńska, Rybnicka czy Raciborska. Przemawiają na jego korzyść prawie jednolite struktury społeczno-polityczne, charakterystyczny typ psychiczny mieszkańców manifestujących przy różnych okazjach swoją odrębność. Od zawsze był tu silnie rozwinięty patriotyzm lokalny i zrozumienie dla dążeń wolnościowych całego kraju. Z pewnością można też dostrzec pewne cechy kulturowe.

- W Zagłębiu Dąbrowskim mieszały się tradycje proletariackie z kulturą niesioną przez przybyszów z Małopolski i z wielu innych regionów kraju.

Wkraczając w dwudzieste pierwsze stulecie, *Zagłębie Dąbrowskie* reprezentowane przez takie miasta jak: Czeladź, Będzin, Dąbrowa Górnicza, Sosnowiec, Zawiercie i inne, tworzy zwarty region wielce uprzemysłowiony i zurbanizowany oraz prężny gospodarczo.

Jest też poważną częścią Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Podstrefa Dąbrowsko-Sosnowiecka jest poważnym atutem w restrukturyzacji przemysłu i sprzyjać powinna ogólnemu rozwojowi tej ziemi.

Skupiony tu potencjał gospodarczy, naukowy i kulturalny daje nowy, inny i piękniejszy wizerunek *Zagłębia Dąbrowskiego*.

Włodzimierz Starościak